

NÉPI DEMOKRÁCIA

Erdei Ferenc.

Mai politikai jelszavaink: „szabadság”, „önkormányzat”, „demokratikus átalakulás” nem ellenkeznek a francia forradalom korának politikai jelszavaival a „szabadság — egyenlőség — testvériség” hármasság követelményével, sőt arra határozottan ráhangzanak. Mégis már a fogalmazás és a jelszavak hangzása is határozottan és lényegesen eltér egymástól. Egyformán demokráciáról, a nép felszabadulásáról van szó mind a két kor jelszavaiban, azonban határozott a különbsége a két demokráciának. Még nagyobbnak tűnik a különbség, ha mai demokráciánkat nem a francia forradalom korának forradalmi demokráciájával, hanem a XIX. század második felének liberális demokráciájával hasonlítjuk össze. Mostani demokráciánknak különleges jellegét, sajátos ízét és színét úgy fejezzük ki, hogy népi demokrácia. Ennek a népi demokráciának az értelmét, lényegét és előző korok demokráciájától való különbségét szeretném megvilágítani.

A demokrácia visszatérő politikai törekvése és társadalmi rendszere az európai történelemnek. Egészen általános szemlélettel közös történelmi sorozatba illeszkedik az ókor demokráciája, a középkori városok demokratikus polgári közössége és a kapitalizmus korának polgári liberális demokráciája, valamint korunk népi demokráciája. Ezek az egymásra következő társadalmi rendszerek közegek abban, ami a demokráciának általános elvont értelme. Ezt

a közös lényegét határozottan meg lehet fogalmazni. Negatív: a nép, a társadalom fölött ne uralkodjék semmiféle önkény, akár egyetlen diktátor, akár egy megszervezett vékony uralkodó réteg. Pozitív: a nép maga kormányozza magát, kinyilvánítsa akaratát és saját szerveivel hajtsa végre.

Mégis a demokráciának e történelmi sorozatában nem azonos társadalmi rendszerről van szó. A demokrácia nem azonos sablon, amely újra, meg újra, az egymásra következő történelmi helyzetekben megvalósul. Nem kész formula, kész rendszer, ami örökérvényű szabályokba lenne ontható s ezt az egymásra következő korok egyszerűen átvennék. Ezért a demokratikus társadalmi és politikai rendszernek még oly kimagasló kodifikációja is, mint pl. az amerikai alkotmány, nem örökérvényű szent könyv, hanem egy kor demokráciájának jellegzetes és érett kifejezője.

A demokrácia általános és elvontan szemlélt lényegbeli vonásai mellett egészen más valami az ókori demokrácia, mint a középkori városok önkormányzata, vagy a kap talizmus korának polgári liberális demokráciája, vagy korunk népi demokráciája. Mindegyik egy-egy történelmi korszak adott viszonyainak és fejlődési állapotának kifejezése, mindegyik jellegzetesen más-más megvalósulása a demokráciának. Hasonló politikai módszer, amely különböző körülmények között lényegében más-más formát ölt és más-más társadalmi folyamatokat, törekvéseket fejez ki.

Mai népi demokráciánk csak ezzel a határozott történelmi szemlélettel és világos különbségtétellel érthető meg. Hatalmas tévedéseknek tenné ki magát az, aki napjaink népi demokráciájában a klasszikus szabályokban kifejezhető polgári demokrácia értelmét és formáit keresné. A mi nemzedékünk pedig még elég közletről ismeri a liberális polgári demokrácia szabályait és légkörét, érthető tehát, ha sokan annak a megvalósulását és érvényesülését akarják, illetve erőltetik mai viszonyaink között. Ez a nyilvánvalóan anakronisztikus szemlélet érthetően állandó meglepetéseknek teszi ki magát, hiszen egy megelőző kornak a demokratikus elképzeléseit akarja a mai lényegesen megváltozott helyzetben is erőltetni. Ez pedig nyilvánvalóan

nem vezetne másra, mint a demokráciánk lényegének az elsikkasztására és alapvető értelmének feladására.

Könnyen el lehet képzelni, mit jelentene adott körülményeink között a polgári liberális demokrácia szabályainak a pontos és következetes érvényesítése.

Ha úgy értelmeznénk az erők szabad érvényesülését, minden kötöttség eltörlését, amint azt a francia forradalom kora vagy a liberális polgári korszak értelmezte, akkor igen különös következményei állnának elő. A szabad gazdálkodás mind a tőke, mind a vállalkozás számára, azok kötetlen önkénye szerint, nyilvánvalóan közeli veszélyét eredményezné a nép felszabadulásának és gazdasági megerősödésének. Nyilván a földreformot is igen hamar veszélybe hozná ilyenfajta politika. Ha a szervezkedési, szólás- és sajtószabadságot olyan szélesen és korlátlanul értelmeznénk, mint azt száz évvel ezelőtt tették, akkor lehetőséget adnánk a nép ellenségei számára is, ami a demokrácia igen közeli felborulását eredményezné. Ha formailag és dogmatikusan vett egyenlő feltételeket biztosítanánk a társadalom minden rétege számára, tehát parasztoknak, munkásoknak éppen annyi szabadságot biztosítanánk szervezkedésre, érvényesülésre, mint a volt uralkodó rétegeknek, akkor eleve meggyengítenénk és alárendeltté tennénk a népnek a politikai erejét, mert a volt uralkodó rétegeknek még mindig maradt annyi vagyoni, pozícióbeli előnye, ami aránytalaná tenné a demokratikus küzdelmet a két fél között. Ugyanilyen következmények származnának abból is, ha az általános emberiség követelményeit, a személyes szabadságot, a szerzett jogoknak és a tulajdonnak azt a teljes érinthetetlenségét és sérthetetlenségét erőltetnénk, ami a liberális kornak klasszikus szabályaiba van lefektetve. Ez nem jelentene mást, minthogy lehetlenné tenné a társadalom gyökeres átalakítását és a régi rendszerben kifejlődött hatalmi viszonyok komoly felszámolását.

Mindez nyilván képtelen kívánság lenne korunk viszonyai között és nem eredményezne mást, mint a demokráciának, a nép ügyének közeli és teljes elbukását. Ami lényege a demokráciának és aminek korunk viszonyai kö-

zött is meg kell valósulni, azt ilyen módszerekkel, egy megelőző kor módszereivel, elérni nem lehet.

Mi tehát sajátlagosan a mi népi demokráciánk? A nép felszabadulásának a politikai módszere és pedig nem arany szabály okkal körülírt nyugvó rend, hanem felszabadulási folyamat. Lényege ugyanaz, ami minden más kor demokráciájának, a nép szabadsága, helyesebben felszabadulása minden idegen akarat önkénye és kötöttsége alól. Közelebbi értelme és konkrét jellemvonásai azonban nem a demokrácia korábbi történeti formáiból érthetők meg, hanem az adott történeti helyzetben és abban a törekvésben világosodnak meg, hogy a népnek, a parasztságnak és a munkásságnak végérvényesen fel kell szabadulni. Csak így érthető meg minden, amit ma csinálunk. Most ennek a népi demokráciának a magyar társadalom nagyon jellegzetes színhelye, mert a magyar nép, a parasztság és munkásság különlegesen alá volt rendelve egy feudális-fasiszta uralomnak.

A magyar társadalomban olyan politikai rendszer volt szinte megkövülten kifejlődve, amely az államvezetés mindenféle eszközével és módszerével maga alá tudta rendelni a népet és meg tudta bénítani a parasztságnak és a munkásságnak minden felszabadulási törekvését. Napjaink gyökeres és mélyreható átalakulásának az tehát az értelme, hogy ezt az uralmat minden ízében fel kell számolni és minden maradványát el kell takarítani. Tehát földreformot kellett csinálni, a háborús és népellenes bűnösöket felelősségre kell vonni, igazolást kell végrehajtani, hogy annak a rendszernek a képviselőit ki lehessen kapcsolni a vezetésből és mindezekben túlmenően állandó és éber készenlétben kell lenni, hogy a régi uralom minden visszaterési kísérletét megghiúsítsuk.

Helyzetünkben tehát nem lehet általános egyenlő feltételeket biztosítani, mert világosan és félreérthetetlenül fiárci helyzetben élünk. Világosan áll a frontállás, egyik oldalon a nép, parasztok és munkások és a velük tartó értelmiség, míg a másik oldalon áll az ellenség, a nép fölötti uralom képviselői, akik ellen harcolni kell.

Meg kell tehát teremteni az elnyomás alól felszabadított-népnek a hatalmi szervezetét, hogy megtarthassa és / realizálhassa a megnyílt szabadságot. Ebből következik, ' hogy ki kell építeni a demokratikus pártokat, a nép párt-/ jait, hogy szervezett politikai erővel védhesse magát mind a parasztság, mind a munkásság. Ilyen értelme van a szak-, szervezeti szervezkedésnek is, amely külön gazdasági ve-, delemre és támadásra szükséges szervezet. Ilyen értelem- / ben van létjogosultsága és szükséglete a szövetkezeteknek s is, amelyek egyformán gazdasági és politikai eszközök a j nép kezében. Erre való szervezet a nemzeti bizottság is, I valamint az üzemi bizottságok, mint a demokratikus har-/ cok legjellegzetesebb szervezetei. Ezek mind harci szerve- / zetek és arra valók, hogy a nép pozíciókat szerezzen, azokba; beépítse magát és a maga embereit állítsa a vezető he- / lyekre.

Ez a harci állapot a jellemzője napjaink népi demo- / kráciájának, tehát ez a demokrácia jellegzetesen harc- / os demokrácia. Különös és nyugtalanító mindez, ha azzal a szemlélettel nézzük, amely az előző korszaknak megálla- / podott demokratikus rendjéhez volt szokva. Küzdelmes és gomolygó állapot a miénk, amely néhol anarchikusnak is tűnik, de hiszen a harc és az átalakulás a lényege a mi demokráciánknak. Az is velejár ezzel a politikai módszer- / rel, hogy a harc közben nemcsak az ember személyes jogai, szerzett jogai és tulajdona szenvednek elég sűrűn sérel- / met, hanem maga a jog, a törvények is. Ez kikerülhetetlen velejárója a mi demokráciánknak és ez mélyen lényegéből következik. Nem mai szabályok határozzák meg értelmét, hanem az a törekvés, hogy a nép felszabadulási harca sikeresen és eredményesen haladjon előre. Éppen ezért minden lépésnek, eljárásnak, reformnak nem az szabja meg az értelmét, hogy mennyire felel meg korábbi korszakok leszűrt demokratikus szabályainak, hanem az, hogy meny- / nyiben szolgálja korunk alapvető politikai törekvését, a nép felszabadulását.

Természetesen ez az állapot csak egyik szakasza a demokratikus átalakulásnak és ezt egy következő fokon bizonyos konszolidáció fogja követni, a népi demokráciá-

nak valamilyen rendezettebb és jogilag is szilárdabb kiépülése. Ez nem fog mást jelenteni, mint a népuralom szilárd megvalósítását, kiépítését és megszervezését. Mindez azonban csak akkor lehetséges, ha a nép felszabadulása megtörtént és nem az ellenséggel való harc a főfeladat, hanem a felszabadulás eredményeinek a biztosítása.

Addig küzdelmes, harcok demokrácia ez, amely sok mindent megsért, olyat, amit előző korok demokráciái tiszteltek és védtek.

Ha külső jegyekben nagy is a különbség a mi harci állapotban lévő népi demokráciánk és a polgári liberális demokrácia között, lényege éppen úgy a demokráciáé, sőt még tisztábban, világosabban és következetesebben a népuralom érvényesítése, mint amazé.